

Poročilo: Učinek metulja

Seminar o vlogi medijev pri zagotavljanju podnebne pravičnosti za predstavnike medijev

Ljubljana, 26. september 2011

Učinek metulja, seminar o vlogi medijev pri zagotavljanju podnebne pravičnosti, namenjen predstavnikom medijev, je potekal v ponedeljek, 26. septembra 2011, v prostorih Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU v Ljubljani. Ker so podnebne spremembe v javnosti še vedno prepoznane predvsem kot okoljski problem, z njimi povezani razvojni in družbeni izzivi pa se izpostavljajo le redko, je bil seminar 'Učinek metulja' namenjen predvsem razpravi o vlogi medijev pri komuniciranju razsežnosti podnebnih sprememb ter medsebojne povezanosti reševanja podnebnih in razvojnih izzivov.

Poseben gost seminarja je bil dopisnik BBC-ja, **James Painter** iz Reuters institute for the study of journalism (RISJ), ki med drugim poučuje tudi novinarstvo in podnebne spremembe na Univerzi v Oxfordu. Analizo stanja pri nas je predstavila medijska strokovnjakinja **Sandra Bašić Hrvatin**, novinarka RTV Slovenija **Vlasta Jeseničnik**, pa je z nami delila svoje izkušnje kot poročevalka s podnebne konference v Cancunu, dodala pa je tudi svoje mnenje o podnebni (in razvojni) tematiki v ameriških medijih. Razpravo, ki je sledila, je moderirala novinarka **Eva Kobe**, v njej pa je sodeloval tudi **Marjan Huč** s Sloge platforme.

Marjan Huč je v uvodnem nagovoru poudaril, da podnebne spremembe usodno vplivajo na življenje prebivalcev držav v razvoju. Razviti svet ima moralno dolžnost podpirati trajnostno upravljanje okolja v državah v razvoju, za kar pa je potrebna podpora javnosti. Ravno pri posredovanju sporočila javnosti pa glavno vlogo igrajo mediji. Živa Gobbo iz društva Focus je nato prav zato opozorila na dejstvo, da se tematika podnebnih sprememb – če že – v medijih pojavlja predvsem v povezavi z energetiko, medtem ko povezuje obeh tematik, ki jih s seminarjem želijo povezati, v slovenskih medijih ni mogoče zaslediti. Pozabljamo namreč, da smo tudi sami 'metuljčki', ki s svojimi 'krili' – s svojim načinom življenja in s svojim razvojem – vplivamo na življenje milijonov ljudi v državah v razvoju.

Sandra Bašić Hrvatin je predstavila poročanje slovenskih medijev o podnebnih spremembah z vidika razvoja. Že uvodoma je izrazila močan dvom v moč medijev pri podajanju določenih tematik ter vplivanju na mišljenje ljudi pri tem. Potrdila je, da so podnebne spremembe in države v razvoju za slovenske medije povsem obrobna, celo neobstoječa tema, saj se v medijskem prostoru, ki je natrpan s sporočili, te tematike ne uspejo prebiti do gledalcev, poslušalcev in bralcev. Te prioritete se jasno kažejo tudi v dejstvu, da na slovenskih univerzah ni predmeta, ki bi bil namenjen 'okoljskim' novinarjem. Zaradi pretirane usmerjenosti v produciranje velikega števila novic, novinarjem tako ostaja premalo časa za delo na posameznih zgodbah in preverjanje dejstev, zato se kvaliteta izgublja.

Kot širši problem slovenskega in tudi svetovnega novinarstva je Bašić Hrvatinova izpostavila zaupanje javnosti in s tem povezano verodostojnost. Pri slovenskih medijih v povezavi s tem pogrěša predvsem samokritičnost medijev, s katero se bi to (ne)zaupanje lahko vsaj delno izboljšalo. Poudarila je tudi, da bi se novinarji morali pri problematiki podnebnih sprememb izogibati šablonskemu predstavljanju argumentov za in argumentov proti ter sami iskati objektivna dejstva, ne pa da le predstavijo dve plati zgodbe. NVO-ji so po njenem mnenju pri nas premalokrat upoštevani kot verodostojen vir. Kot že rečeno, pa Bašić Hrvatinova medijev ne vidi kot glavnega sredstva pri informiranju javnosti o vplivu podnebnih sprememb na države v razvoju.

James Painter je predstavil izsledke dveh raziskav, ki so jih izvedli v RISJ. V prvi so preverjali, kako so o podnebnih spremembah poročali mediji različnih držav z vrha v Kopenhagenu, v drugi pa so se v RISJ osredotočili na pojav skepticizma o resničnosti podnebnih sprememb ter razlikah med državami pri pojavljanju podnebnega skepticizma v medijih. Eno od njegovih glavnih ugotovitev je pomanjkanje pozornosti v znanstveni sferi in med strokovnjaki, namenjene stikom z mediji in s tem približevanju znanstvenih ugotovitev širši javnosti. Na vrhu v Kopenhagenu je namreč bilo prisotnih okrog 2000 predstavnikov univerz, ki pa so bili zelo redko citirani, celo v člankih o znanstvenih vidikih podnebnih sprememb. Medtem ko je Greenpeace imel na konferenci 20 predstavnikov, ki so se ukvarjali z mediji, je IPCC imel le enega. Zato bi v prihodnosti bilo po njegovem mnenju nujno potrebno izboljšati sodelovanje znanstvenikov in strokovnjakov z mediji.

Med ljudmi vlada t.i. 'podnebna utrujenost', javnost je sita negativnih in katastrofičnih sporočil o podnebnih spremembah, zato se Painterju zdi zelo pomembno, da so podana sporočila bolj rešitveno naravnana, mogoče tudi bolj vpletena v lokalno okolje, ter da se novinarji skušajo izogniti 'doom&gloom' zgodbam, kljub temu da je glavni izziv za novinarje pridobivanje pozornosti gledalcev. Vsekakor podnebne spremembe niso lahkotna tematika, zato meni, da je za poročanje o njih nujno potrebno veliko priprav in trdega dela. Kot primer dobre prakse je Painter izpostavil nedavni

prispevek o 'potovanju' kave, ki ga je nedavno pripravil eden izmed njegovih kolegov na BBC-ju. Skozi pogovore z vsakdanjimi pivci skodelice kave je le-ta prikazal, kakšna je pot kave od izvora do tiste skodelice, ki jo vsak dan spijemo. S tem je približal to pot in s tem tudi ljudi, ki so v pridelavo in predelavo te kave vpleteni ter težave s katerimi se ob tem soočajo, povprečnemu pivcu kave.

Podnebne spremembe se lahko predstavljajo iz različnih vidikov, tudi na načine, ko izgledajo podnebne spremembe same bolj obrobna tem. Tema je namreč preširoka in preveč odtujena za širšo javnost. Tako se lahko predstavijo v kontekstu energetske varnosti, varnosti na splošno, poslovanja. Tudi ob poročanju o naravnih nesrečah lahko novinarji omenijo povezavo s podnebnimi spremembami.

Svoje izkušnje s poročanjem s podnebnih pogajanj v Cancunu je predstavila tudi **Vlasta Jeseničnik**. Izpostavila je boljši dostop bo informacij, ki je bil omogočen prisotnim novinarjem ob manjšem zanimanju medijev za konferenco, ker se je niso udeležili pomembnejši državniki. Prav to ji je namreč omogočilo intervjuje z različnimi strokovnjaki, ki se s področjem podnebnih sprememb ukvarjajo iz različnih vidikov. Strinjala se je, da so v tem trenutku za večino medijev, npr. v ZDA, pomembnejše druge teme – gospodarska kriza, vzroke za manjše zanimanje za okoljsko problematiko pa bi tudi po mnenju Jeseničnikove lahko iskali v podnebni utrujenosti. Pri tem je pomembno poudariti, da je v ZDA gospodarska kriza obravnavana ločeno od okoljske, kljub njunemu prepletanju.

Jeseničnikova je opozorila tudi na dejstvo, da na medijsko poročanje o podnebnih spremembah vpliva tudi lastništvo medijev in njihova ideološka usmeritev. Velikokrat lastnike medijev zanima le dobiček, zato uredniško politiko poročanja o določenih tematikah prepogosto narekuje t.i. 'neizobraženi davkoplačevalec (uneducated taxpayer)' z logiko boljšega raitinga. Sama je zagovornica resnega novinarstva in nasprotuje prevladi 'zvezdniških' novic v medijih, predvsem zato, ker meni, da tudi mediji lahko izražajo javnost. Po mnenju Jeseničnikove je problem poročanja manjših medijskih hiš (torej tudi vseh slovenskih) tudi v dejstvu, da so kadrovske podhranjene in nimajo novinarjev, ki bi bili strokovnjaki za okoljske teme.

O vplivu uredniške politike in lastništva na novinarsko poročanje je tekla debata tudi v **razpravi**, ki je sledila. Vanjo so bili vključeni vsi sodelujoči, vprašanja pa so postavljali tudi udeleženci seminarja. Ugotavljali so, da današnje tehnologije po eni strani pozitivno pripomorejo novinarskemu raziskovanju, po drugi strani pa mlajši generaciji omogočajo, da vse informacije pridobi brezplačno in zato ni pripravljena plačati novic, četudi so bolj kvalitetne kot neplačljive. Painter je še enkrat poudaril, da se morajo novinarji ob pisanju člankov vedno vprašati: »Zakaj bi ta stvar zanimala nekoga od tukaj (iz Slovenije)?« ter zgodbo narediti zanimivo (oz. jo povezati z) povprečnemu državljanu.

V razpravi je bila večina govorcev mnenja, da igrajo javne televizije pri kakovostnem poročanju o podnebnih in razvojnih tematikah pomembno vlogo. Hkrati postavljajo standarde profesionalizma za komercialne televizije. Optimistično so zaključili, da so slovenske nevladne organizacije aktivne na različnih področjih okoljske trajnosti, ob tem pa poudarili, da je pomembno v medijih predstaviti dobre prakse varovanja okolja na javnosti zanimiv način – npr. z uporabo osebnih zgodb, ki se navezujejo konkretno na občinstvo – ter javnosti tako predstaviti vodila za okolju prijazen način življenja. Učinek metulja se namreč lahko odraža tudi v pozitivnem vplivu naših dejanj na življenja ljudi na drugem koncu planeta.